

Nr 41.

Ankom till riksdagens kansli den 16 mars 1934 kl. 4 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverksträd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400) m. m. jämte i ämnet väckta motio-
ner.*

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 23 februari 1934 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 159, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till dels förordning om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverksträd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400); dels ock lag om ändrad lydelse av 45 och 52 §§ ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400).

Förslagen äro av följande lydelse.

»Förslag

till

Förordning

om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverksträd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400).

Häri genom förordnas som följer:

Vad i förordningen den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket är stadgat om storverksträd samt om ek och bok skall, i den mån de härutinnan meddelade bestämmelserna beröra boställe, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932, upphöra att gälla beträffande ett vart sådant boställe den dag skogshushållningsplan, som närmast efter ikraftträdandet av denna förordning av

stiftsnämnden fastställes, varder för bostället tillämplig; och må dylika träd å dessa boställen därefter disponeras enligt i hushållningsplanen eller eljest jämlikt ecklesiastik boställsordning meddelade föreskrifter.»

**»Förslag
till
Lag**

**om ändrad lydelse av 45 och 52 §§ ecklesiastik boställsordning
den 30 augusti 1932 (nr 400).**

Härigenom förordnas, att 45 och 52 §§ ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

45 §.

Löneboställes skog — — — ekonomiska resultat.

Där från naturskyddssynpunkt finnes vara av betydelse, att ek eller bok helt undantages från avverkning eller att ekskog eller bokskog eljest skötes på visst sätt. skola erforderliga bestämmelser härom intagas i hushållningsplanen.

För tillgodoseende av de allmänna intressen, som avses i lagen angående skyddsskogar, äger Konungen beträffande viss boställsskog förordna om den inskränkning i rätten att bruka skogen, som av omständigheterna påkallas.

52 §.

Avverkning må — — — anlita biträde.

Finnes å löneboställe skog av beskaffenhet att densamma enligt skogs-vårdslagen är att anse såsom svårförnygrad, äger Konungen på framställning av stiftsnämnden föreskriva, att utsyning å skogen skall verkställas av stiftsjägmästare eller annan hos stiftsnämnden anställd person med högre skoglig utbildning.

Om utsyning å boställsskog, som avses i 45 § tredje stycket, gäller vad Konungen förordnar.

Kostnad för utsyning, varom i andra eller tredje stycket av denna paragraf sägs, skall bestridas av medel, som för stiftsnämndernas verksamhet utgå ur kyrkofonden; åliggande det dock pastoratet att vid sådan utsyning lämna därför nödig hantlangning.»

Beträffande de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till de vid propositionen fogade protokollen.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehåft två i anledning av propositionen inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 311 av herr *Svensson, Martin*, och II: 554 av herrar *Gardell* i Gahns och *Svedman*, vari hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta, att av Kungl. Maj:t föreslagen förordning om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverksträd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400) skall hava följande lydelse:

Härigenom förordnas som följer:

Vad i förordningen den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket är stadgat om storverksträd samt om ek och bok skall, i den mån de härutinnan meddelade bestämmelserna beröra boställe, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932, upphöra att gälla från och med den 1 juli 1934; och må dylika träd å dessa boställen därefter disponeras enligt i hushållningsplanen eller eljest jämlikt ecklesiastik boställsordning meddelade föreskrifter;

samt att 52 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400) skall hava följande lydelse:

52 §.

Avverkning må — — — — — anlitate biträde.

Finnes å löneboställe skog av beskaffenhet, att densamma enligt skogsårdslagen är att anse såsom svårföryngrad, äger Konungen på framställning av stiftsnämnden föreskriva, att utsyning å skogen skall verkställas av stiftsjägmästare eller annan hos stiftsnämnden anställd person.

Om utsyning å boställsskog, som avses i 45 § tredje stycket, gäller vad Konungen förordnar.

Kostnad för utsyning, varom i andra eller tredje stycket av denna paragraf sägs, skall bestridas av medel, som för stiftsnämndernas verksamhet utgå ur kyrkofonden; åliggande det dock pastoratet att vid sådan utsyning lämna därför nödig hantlangning.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionerna, hänvisas till dessa.

Sedan 1932 års ecklesiastika boställslagstiftning trätt i kraft den 1 maj 1933, regleras förvaltningen av såväl jordbruksdel som skog till sådana ecklesiastika boställen, som äro avsedda till bostad eller avlöning åt prästerskapet i territoriella pastorat eller som donerats till prästänkesäten, av bestämmelserna i ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400). Ifrågakommande boställen utgöras av dels allmänna kyrkohemman och dels löneboställen. Enligt bestämmelserna i den nya boställsordningen förvaltas de allmänna kyrkohemmanens skogar av stiftsnämnden, vilken inom sig har skoglig sakkunskap representerad och därjämte har hos sig an-

ställd stiftsjägmästare med högre skoglig utbildning. Vad åter beträffar lönebostälernas skogar stå dessa väl under uppsikt av stiftsnämnden men äro för förvaltning överlämnade till vederbörande pastorat. Den närmaste skötseln av löneboställes skog ombesörjes av ett hos pastoratet här för anställt biträde, som skall av stiftsnämnden godkännas. Såsom kompetensvillkor för sådant biträde stadgas i 44 § boställsordningen viss skoglig utbildning, lägst skogvaktar- eller därmed jämförlig utbildning. I särskilda fall kan likväl detta kompetenskrav eftergivnas och såsom biträde godkännas person med uteslutande nödig praktisk erfarenhet i skogsskötsel. För andra fall åter, nämligen för värden av »större boställsskog», kan — efter bestämmande av Kungl. Maj:t — erfordras högre skoglig utbildning hos pastoratsbiträdet. Enligt 45 § boställsordningen skall löneboställes skog skötas efter hushållningsplan. Sådan plan skall, jämlikt samma lagrum, »med beaktande av att såvitt möjligt jämn avkastning erhålles» avse »utvinnande av det med hänsyn till skogens tillstånd bästa möjliga ekonomiska resultat». Hushållsplan upprättas och fastställes av stiftsnämnden för en tid av, i regel, tio år (46 §) och skall utvisa, huru stor virkesmängd under planens giltighetstid får uttagas (47 §). Jämlikt 52 § boställsordningen må icke någon avverkning ske annat än efter utsyning av pastoratets för skogsskötseln anlitate biträde. Vissa ytterligare föreskrifter rörande stiftsnämndens inseende över skogsskötseln å de ecklesiastiska löneboställena samt stiftsjägmästarens biträde därvid finnas meddelade i boställsordningen samt av Kungl. Maj:t den 16 september 1932 (nr 425) utfärdad instruktion för stiftsnämnd och stiftsjägmästare. Närmare bestämmelser om hushållningsplans upprättande och tillämpning för ifrågavarande boställsskogar hava meddelats av Kungl. Maj:t dels i kungörelse nr 434 den 16 september 1932, dels i cirkulär till stiftsnämnderna den 24 november 1933.

Med den sålunda genomförda förvaltningsomläggningen har domänverkets förvaltningsbestyr i avseende å berörda boställsskogar helt upphört. Därmed komma ock föreskrifterna i förordningen den 26 januari 1894 (nr 17) angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket i allt väsentligt att ej vidare vara tillämpliga å ifrågavarande boställsskogar. Dock gälla även beträffande dessa alltfört de inskränkningar i fråga om dispositionen av s. k. storverksträd samt av ek och bok, som i det allmännas intresse äro meddelade i skogsordningens VII kapitel.

I lag den 24 juli 1903 (nr 79 sid. 7) är stadgat om vissa inskränkningar i avseende å förvaltningen av s. k. skyddsskogar, d. v. s. skogar vilkas bestånd erfordras till skydd mot flygsandsfält och fjällgränsens nedgående. Det framgår icke av något uttryckligt stadgande i denna lag, huruvida densamma principiellt är tillämplig å allmänna skogar och sålunda även å ifrågavarande ecklesiastiska skogar. Det i lagen avsedda skyddsskogsintresset har emellertid för de allmänna skogarna hittills tillgodosetts ge-

nom föreskrifter i de för domänverket utfärdade instruktionerna. Då förvaltningen av de allmänna kyrkohemmanens och lönebostälernas skogar, på sätt ovan berörts, omlades genom 1932 års boställslagstiftning, blevo några särskilda bestämmelser icke meddelade vare sig för tillgodoseendet i boställslagstiftningen av skyddsskogsintresset eller för ifrågavarande boställsskogars inordnande direkt under den allmänna skyddsskogslagen. Ej heller har bland förvaltningsbestämmelserna eljest meddelats någon särskild föreskrift i avseende å boställsskog, som på grund av sådan be lägenhet som i gällande skogsvårdslag angives är att anse såsom svår-förnygrad.

Med anledning av framställningar från 1932 års kyrkomöte och stiftens centralnämnd, vilken enligt Kungl. Maj:ts beslut den 16 september 1932 intill 1933 års utgång varit verksam för beredning av vissa för stiftsnämnderna gemensamma frågor, har utredning verkställt rörande spörsmålen *dels* om upphävande av de i skogsordningens stadgade inskränkningarna i dispositionsrätten till storverksträd, ekar och bokar å härförut omförmälda ecklesiastika boställen, *dels ock* om meddelandet för särskilda fall av vissa föreskrifter beträffande skötseln av dessa boställes skogar.

Upphävande av inskränknings rätten att disponera storverksträd samt ek och bok å ecklesiastika boställen m. m.

Enligt §§ 37 och 39 i härförut omförmälda förordning den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket äro å ecklesiastiskt boställe, som ej av menighet inköpts eller av enskild för ändamålet donerats, *storverksträd* och *ekar* förbehållna kronan. Utsyning av ek kan dock erhållas till byggande å boställe av laga hus eller kvarn, ävensom då eken står till men för åker eller äng. I sistnämnda fall skall eken dock, om den ej erfordras för nyssberört ändamål, säljas för kronans räkning.

Till storverksträd hänföras masteträd (träd av minst 20.7 meters längd samt 59 centimeters tjocklek 3.5 meter från roten i storändan och 39 centimeters tjocklek i lilländan) och mastspiror (träd av minst 17.3 meters längd samt 39 centimeters tjocklek i storändan och 27 centimeters tjocklek i lilländan).

Med avseende å tillgodogörandet av nämnda träd för kronans räkning stadgas i § 42 första stycket av förordningen att, därest utsyning av storverksträd eller ek, som ej inbegripes i fastställd skogshushållningsplan, medgives jordinnehavare, de till avverkning beviljade träden skola i vederbörlig ordning utstämplas samt de av dem, som ej må för husbehov användas, till försäljning upptagas i utsyningsförslaget. I andra stycket av samma paragraf föreskrives vidare, att, om storverksträd eller ekar, var-

över enskild man ej äger fri dispositionsrätt, hunnit den mognad, att de ej längre stå sig till gagn eller av annan orsak böra tillvaratagas, jägmästaren har att därom göra anmälan hos domänstyrelsen. Därjämte föreskrives i § 43, att, därest behov yppas för sjöförsvaret av virke, som kan erhållas av kronan förbehållna storverksträd och ekar, domänstyrelsen skall, på anmälan av marinförvaltningen om det erforderliga beloppet av sådant virke, bestämma de skogar, varifrån virket skall anskaffas, varefter marinförvaltningen äger att om virkets utstämpling, fällning och avforsling draga försorg. För virke, som uttages för detta ändamål, utgår viss ersättning. — Enligt § 44 i förordningen skall vidare avverkning och avforsling av ek, som blivit såld eller för sjöförsvarets räkning utsynad, ske inom viss tid vid äventyr att, om köpare försummar vad sålunda föreskrivits, han förlorar rätten till virket.

Enligt § 40 i förordningen må *bok* å ecklesiastikt boställe, som ovan sagts, användas endast till husbehov efter behörig utsyning, där ej hushållningsplan, vari jämväl bokskogen inbegripits, blivit vederbörligen fastställd. Bok, som enligt sådan plan avverkas och ej erfordras för gårdens behov, disponeras såsom annan husbehovet överskjutande skogsavkastning.

Beträffande tillgodogörandet för boställes eller boställhavares räkning av ek och bok gäller — utöver vad som i fråga om ek ovan sagts — enligt § 41 i förordningen, att vindfällen ävensom toppar och kvistar, som efter huggning finnas kvarliggande, må, så framt ej köpare av träden därpå gör anspråk, utan utsyning till gårdens behov nyttjas.

Slutligen stadgas i § 45 samma förordning, att om ek eller bok å kronogrund finnes vara genom särskilda resolutioner till allmänna eller enskilda behov överlåten, därom skall gälla vad i resolutionen blivit stadgat.

I skrivelse den 1 september 1932 har nu *kyrkomötet* — i anledning av i ämnet väckta motioner och under åberopande av kyrkolagsutskottets vid skrivelsen fogade betänkande nr 8 — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för upphävande av de inskränkningar i rätten att disponera skog å ecklesiastika boställen, vilka sålunda finnas stadgade i den nu gällande skogsordningens VII kapitel.

Domänstyrelsen har på grund av ett tidigare Kungl. Maj:ts beslut avgivit utredning angående den ungefärliga storleken och värdet av ekbeståndet å de ecklesiastika boställena. Domänstyrelsen har därvid, bland annat, uppgivit, att under åren 1921—1930 vid försäljning av ekskog å sådana ecklesiastika boställen, varå ek vore kronan förbehållen, efter avdrag av kostnader för avverkning m. m. erhållits ett genomsnittspris av omkring 10 kronor per kubikmeter fast mått. Beräknades en uthållig årlig avverkning av 3,000 kubikmeter kunde — med tillämpande av nyssnämnda pris — förväntas en framtida årlig nettoavkastning av omkring 30,000 kronor, vars kapitaliserade värde efter fem procent uppginge till 600,000 kronor.

I anledning av vad kyrkomötet i sin ovannämnda skrivelse hemställt hava 1932 års ecklesiastika boställssakkunniga avgivit utredning och förslag i ämnet.

Över de sakkunnigas förslag hava yttranden avgivits av samtliga stiftsnämnder, domänstyrelsen och kammarkollegiet.

Departementschefen har beträffande denna fråga anfört i huvudsak följande.

»I anslutning till den mening, som omfattats av samtliga i ärendet hörda myndigheter, anser jag, att de ifrågavarande i skogsordningen alltjämt kvarstående särbestämmelserna rörande storverksträd, ek och bok nu lämpligen böra, såvitt desamma avse boställsfastigheter lydande under den nya ecklesiastika boställsordningen, upphävas. Jag förordar alltså en åtgärd i sådant syfte.

De meningsmotsättningar, som framträtt under ärendets behandling, beröra i främsta rummet frågan, huruvida kronan skäligen bör för avståendet av den kronan hittills förbehållna rätten till ek å viss grupp av dessa skogar förbehålla sig ett vederlag i penningar, som för sådant fall förutsatts skola gäldas ur kyrkofonden. Av domänstyrelsen har sålunda påyrkats, att domänfonden måtte ur kyrkofonden tillgodoföras ett kapitalbelopp, som — med utgångspunkt från visst antagande rörande ekregalets rättsliga räckvidd och i övrigt fotat på en av styrelsen verkställd utredning om ekförekomsten å prästlöneboställena — beräknats till 600,000 kronor.

Jag får beträffande denna vederlagsfrågas principiella sida till en början erinra om, att ekregalet å häradsallmanningarna, vid den under år 1932 genomförda nya lagstiftningen rörande dessa allmanningsskogar, eftergivits utan lösen. Väl rörde sig frågan vid denna sistnämnda reglering om ett belopp av en annan, väsentligt lägre storleksordning, men å andra sidan kan förtjäna uppmärksammas, att spörsmålet, sådant det då förelåg, såtillvida hade en betydligt ömtåligare principiell innebörd som eftergiften förutsattes skola ske till förmån för *enskilda* rättsintressenter, nämligen delägarna i häradsallmanningarna.

Vad angår den av mig nyss angivna, i och för sig ansenliga summa, var till ekregalets kapitalvärde å prästlöneskogarna blivit av domänstyrelsen uppskattat, kan emellertid icke lämnas obeaktat, att denna uppskattning i första hand grundats på en tolkning av bevisbördefördelningen vid hit hörande författningsbestämmelsers tillämpning, som icke är oomstridd. Uppenbart är att, därest den av kyrkolagsutskottet härutinnan förfäktade uppfattningen skulle befinnas grundad, den värdesiffra å ekregalet det här gäller skulle bliva högst väsentligt reducerad. Till de boställssakkunnigas erinringar i denna del vill jag ytterligare framhålla, att den av domänstyrelsen, för engångsersättningens fixerande, företagna *kapitaliseringen* av ekregalets antagna årsvärde i allt fall framstår såsom icke befogad. Den föreslagna eftergiften från kronans sida av ekregalet å de

prästlöneboställen, »som ej av menighet inköpts eller av enskild för ändamålet donerats», kan ej erhålla annan innebörd än att den särskilda avkomst av bostället, som avkastningen av ekvirke representerar, får — så länge den nu gällande prästlönelagstiftningen upprätthålles — disponeras för samma ändamål, vartill fastighetens avkastning i övrigt är för närvarande anslagen. Om någon längre syftande avhändelse av rätten till eken å här omförmälda grupp av publika jordegendomar kan i detta sammanhang givetvis icke vara fråga.

Då de boställssakkunniga, vilkas ståndpunkt i denna fråga biträtts av samtliga i ärendet hörda myndigheter med undantag av domänstyrelsen, ansett sig böra förorda en avveckling av det s. k. ekregalet å prästlöneboställena utan vederlag, har särskilt framhållits, hurusom det ifrågasatta ersättningsförfarandet mellan kyrkofonden och statsverket skulle få en i övervägande grad blott formell innebörd. Det ökade anspråk å statsbeskattningen, som uppgivandet utan vederlag av ekregalet teoretiskt skulle kunna tänkas förorsaka, måste nämligen förutsättas komma att i det väsentliga kompenseras av en motsvarande minskning i den, sakligt sett, statsskatterna ytterst närstående allmänna kyrkoavgiften. Det förhållande jag här berört har särskilt understrukits av kammarkollegiet.

Jag har även för egen del funnit övervägande skäl tala för att kronans här ifrågakomna särskilda rätt — ursprungligen förbehållen kronan icke i fiskaliskt syfte utan för tillgodoseende av ett numera ej längre aktuellt behov av ekvirke in natura — nu bör eftergivnas utan vederlag. Med denna min uppfattning har jag ansett mig sakna anledning till ett ståndpunktstagande till den speciella fråga om den rättsliga räckvidden av hithörande bestämmelser, som i ärendet berörts av kyrkomötet och de boställssakkunniga.

De boställssakkunniga hava vidare föreslagit att, därest ekregalet å prästlöneboställena eftergäves, särskild bestämmelse måtte i boställsordningen intagas rörande skötsel av ek- och bokskog. Stadgandet syftar i första hand till ett *bemyndigande* för stiftsnämnderna att i skogshushållningsplan meddela de restriktiva föreskrifter, som för ett verksamt skydd för ek- och bokförekomsterna å visst boställe må befinnas vara påkallade, men innefattar givetvis i lika grad en *förpliktelse* för dessa myndigheter att ägna särskild uppmärksamhet åt främjandet av det allmänna intresse det här gäller att tillvarata.

Såväl domänstyrelsen som kammarkollegiet och det långt övervägande antalet stiftsnämnder har givit de boställssakkunnigas förslag i denna del sin fulla tillslutning. Jag har även för egen del funnit den av de sakkunniga anförda motiveringen övertygande och tillstyrker en lagbestämmelse av föreslaget innehåll såsom välbetänkt.»

Beträffande den av, bland andra, kammarkollegiet berörda frågan om ett samtidigt eftergivande av här ifrågakomna regalrätt jämväl å övriga, i boställsordningen icke avsedda ecklesiastika boställen, har departements-

chefen anført, att ett upphävande av bestämmelserna om skogsregalet beträffande dessa boställen lämpligen borde anstå, så länge skogsordningen ännu ägde tillämpning i avseende å förvaltningen av samma boställen.

Den föreslagna tilläggsbestämmelsen till ecklesiastik boställsordning har departementschefen ansett kunna träda i kraft i vanlig ordning efter utfärdandet. Stadgandet borde av stiftsnämnderna tillämpas å de — nya eller reviderade — skogshushållningsplaner, som närmast därefter skulle av nämnderna fastställas.

Vad angår förslaget till förordning angående upphävande av vissa bestämmelser i skogsordningen i avseende å här ifrågavarande boställen har departementschefen funnit en dylik förordning av särskilda skäl icke lämpligen kunna träda i tillämpning samtidigt beträffande alla boställen. Departementschefen har härutinnan anført.

»De avsedda bestämmelserna i skogsordningen böra nämligen icke upphöra att gälla i avseende å ett vart boställe, förrän, å ena sidan, de med tillägget i boställsordningen åsyftade naturskyddsbestämmelserna — där sådana erfordras — kunnat meddelas i hushållningsplan för bostället samt stiftsnämnden, å andra sidan, kommit i tillfälle att vid avverkningsbelloppets fastställande i hushållningsplan jämväl taga erforderlig hänsyn till eventuell avverkning å förekommande ekbestånd eller å sådan bokskog, som ej tidigare inbegripits i hushållningsplan. Möjligheten till dylik avverkning torde i givna fall kunna få betydelse för den uppskattade normalavkastningens storlek. Är å något boställe förekomsten av ek eller av bok, som ej inbegripits i hushållningsplan, av synnerlig betydelse för skogsavkastningens värde, läser stiftsnämnden jämlikt stadgandet i boställsordningens 46 §, andra stycket, kunna redan före utgången av giltighetstiden för nu gällande hushållningsplan ersätta denna med ny, förändrad plan, vari hänsyn tages till sådant trädbestånds förekomst. I samband därmed kan i så fall ock, om så erfordras, den för lönebostället fastställda normalavkastningen revideras. Under övergångstiden intill dess den föreslagna förordningen bliver tillämplig för visst boställe torde för kronans räkning icke något ekvirke därå böra uttagas, såvida detta icke påkallas i rent skogsvårdande syfte. Det torde bliva erforderligt, att stiftsnämnderna av Kungl. Maj:t åläggas lämna domänstyrelsen underrättelse när hushållningsplan, som här avsetts, fastställts för vederbörande boställe.»

Särskilda föreskrifter beträffande skötseln av vissa ecklesiastiska boställsskogar.

Enligt lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar må Konungen efter föregången syn och undersökning för bibehållande av sådana skogar, vilkas bestånd erfordras till skydd mot flygsandsfält och fjällgränsens

nedgående, förordna om erforderliga inskränkningar i ägarens rätt att bruka skogen.

Ett dylikt förordnande innebär enligt 1 §, att annan avverkning än till husbehov får äga rum endast efter utsyning, som på statens bekostnad verkställas av skogsstatens tjänstemän. Om så befinner sig av nöden kunna emellertid enligt 2 § än större inskränkningar i förfoganderätten föreskrivas, varvid dock — där ägaren så påfordrar — marken i regel skall lösas av staten med tillämpning av bestämmelserna i gällande expropriationslag.

De inskränkningar, som sålunda kunna ifrågakomma, i avseende å förfoganderätten över skogar, vilka genom dylikt förordnande förklarats såsom skyddsskogar, påkallas emellanåt, där skogen befinner sig i exponerat läge, av hänsyn till skogens eget bestånd, men kunna tillika och i särskilda fall enbart finnas vara av nöden till skydd för andra, skogen i och för sig själv helt främmande intressen.

Såsom redan nämnts ombesörjes skötseln av allmänt kyrkohemmans skog av vederbörande stiftsnämnd genom denna underställd stiftsjägmästare med högre skoglig utbildning men ecklesiastikt lönebeställes skog av ett hos vederbörande pastorat anställt biträde med i allmänhet lägre skoglig utbildning. Konungen äge: dock enligt 44 § boställsordningen förordna, att vid vården av större boställsskog å lönebeställe skall av pastoratet anlitas biträde med högre skoglig utbildning.

Vad som i förevarande sammanhang skall förstås med större boställsskog är icke i lagtexten preciserat. Vid de i berörda avseende hittills genom Kungl. Maj:ts beslut den 27 januari 1933 meddelade förordnandena torde begreppet större boställsskog i huvudsak hava bedömts efter skogarnas areal av produktiv skogsmark samt deras årliga avkastningsförmåga. Gränsen nedåt har därvid genomsnittligt icke understigit cirka 800 hektar och en årlig avverkning av 2,000 kubikmeter. Biträde med högre skoglig utbildning är för närvarande av Kungl. Maj:t påbudet inalles inom 45 pastorat, därav fem i Uppsala, ett i Linköpings, tre i Skara, sex i Västerås, tio i Karlstads och tjugo i Härnösands stift. Inom sistnämnda stift finnas enligt uppgift från stiftsnämnden därstädes sammanlagt tio pastorat, vilkas boställsskogar helt eller delvis ligga inom de nu gällande skyddsskogsområdena i Jämtlands län. Endast för fyra av dessa pastorat har emellertid Kungl. Maj:t förordnat, att för boställsskogarnas skötsel skall anlitas biträde med högre skoglig utbildning. De övriga »ovan skyddsskogsgränsen» belägna boställsskogarna hava en areal från omkring 500 ned till 60 hektar. I övriga på grund av skyddsskogslagens bestämmelser för närvarande utlagda skyddsskogsområden — inom Kopparbergs län — ingå icke några ecklesiastiska boställsskogar. Ej heller lära, såvitt kunnat utrönas, några sådana ecklesiastiska boställen, som här avses, förekomma bland de såsom flygsandsfält särskilt administrerade fastigheterna inom Hallands län.

I skogsvårdslagen den 15 juni 1923 finnas i 4 kap. meddelade särskilda bestämmelser angående *svårföryngrade skogar*. Enligt föreskrift i 18 § 1 mom. av sagda lag må Konungen sålunda förordna att, där i någon trakt på grund av skogsmarks belägenhet i havsbandet eller på höjder eller eljest i särskilt exponerat läge det i allmänhet måste befaras, att i händelse av ovarsam avverkning av befintlig skog återväxt skulle omöjliggöras eller ock återväxt, som kunde förväntas uppkomma, skulle bli oskäligt sen eller underhållig, skogen inom sådan trakt skall anses såsom *svårföryngrad*. Ett förordnande av detta slag innebär i huvudsak att för all avverkning å skogen för annat ändamål än husbehov skall erfordras tillstånd av vederbörande skogsvårdsstyrelse samt att, där sådant tillstånd meddelats, avverkning i allmänhet må ske först efter utsyning av länsjägmästaren eller annan av skogsvårdsstyrelsen förordnad person. I särskilda fall må dock, då sådant befinnes tillräckligt, i stället för utsyning endast anvisning äga rum av viss trakt, därå avverkning må företagas, varvid dock gränserna skola tydligt utmärkas. Endast där skogsvårdsstyrelsen finner det uppenbart, att genom avverkning, vartill tillstånd sökes, skogens återväxt icke äventyras, må utsyning eller anvisning ej erfordras.

Beträffande här berörda skogsvårdsbestämmelsers tillämplighet är först och främst att märka, att enligt föreskrift i 2 mom. av 18 § skogarna inom Gotlands län och på Öland utan särskilt förordnande äro underkastade dessa bestämmelser, men att å andra sidan 1923 års skogsvårdslag avser enskildas skogar, och att i enlighet härmed från tillämpningen av densamma äro undantagna de ecklesiastiska skogarna.

Under skogsvårdslagen lyda ej sådana skogar, som äro underkastade bestämmelserna i lagen den 10 juni 1932 om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden. Till dessa senare skogar räknas i stort sett all enskild skogsmark inom lappmarkerna ävensom sådan inom Särna och Idre socknar av Kopparbergs län. Denna särskilda skogsvårdslag syftar till ett speciellt skydd för skogsmarkerna i här berörda trakter och upptager i sådant syfte vissa regler, vilka äro strängare än dem, som innehållas i skogsvårdslagen för skogsmark av *svårföryngrad* natur. Avverkning för annat ändamål än husbehov får sålunda å skogar underkastade 1932 års lappmarkslags bestämmelser, i likhet med vad i skogsvårdslagen för de *svårföryngrade skogarna* stadgats, i allmänhet icke ske annat än efter tillstånd av skogsvårdsstyrelsen. Sådant tillstånd skall dock enligt berörda 1932 års lag i regel meddelas enligt särskild avverkningsplan, som, för att bli gällande, skall granskas och fastställas av skogsvårdsstyrelsen. I huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller enligt de angivna bestämmelserna i skogsvårdslagen för där avsedda fall är i 1932 års lappmarkslag jämväl stadgat att, där tillstånd till avverkning meddelas enligt avverkningsplan, utsyning och utstämpling skall, såsom regel, verkställas av länsjägmästaren.

biträdande länsjägmästare eller annan av skogsvårdsstyrelsen förordnad sakkunnig person.

Fråga har nu uppkommit om meddelande av *särskilda föreskrifter för skötseln av ecklesiastika boställsskogar, som hava skyddsskogskaraktär eller äro att anse såsom svårföryngrade.*

Stiftens centralnämnd har i anledning av skrivelse från stiftsnämnden i Härnösand framlagt förslag till särskilda föreskrifter angående boställsskogar av skyddsskogskaraktär. Över detta förslag hava yttranden till en början avgivits av samtliga stiftsnämnder, länsstyrelserna i Kalmar, Kristianstad, Malmö, Halmstad, Falun, Härnösand, Östersund, Umeå och Luleå samt domänstyrelsen och kammarkollegiet. Vidare har 1933 års ecklesiastika boställsberedning inkommit med en promemoria, var-efter slutligen även centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund utlåt it sig i ärendet.

Bland de hörda myndigheterna hava delade meningar yppats angående skyddsskogslagens tillämplighet å de ecklesiastika boställsskogarna. Emellertid utvisar av boställsberedningen förebragt utredning, att den ledande grundsatsen vid utläggningen av de nuvarande skyddsskogsområdena varit att från områdena utesluta alla ecklesiastika och övriga allmänna skogar. Behovet av en lagreglering beträffande ecklesiastika boställsskogar i skyddsskogslagens syfte har också, oberoende av frågan om skyddsskogslagens tillämplighet, vitsordats av så gott som alla i ärendet hörda myndigheter. En i det hela samstämmig mening råder även där-om, att den erforderliga lagregleringen lämpligen bör åvägbringas icke genom en revision av skyddsskogslagen utan genom infogande i ecklesiastik boställsordning av vissa kompletterande föreskrifter i ämnet.

Stiftsnämnden i Visby har i sitt yttrande över stiftens centralnämnds förslag tillika framfört spörsmålet, huruvida särskilda bestämmelser borde meddelas jämväl för skötseln av sådana under boställsordningen lydande ecklesiastika skogar, som utan att hava skyddsskogskaraktär ändå vore att anse som svårföryngrade. Stiftsnämndens framställning går ut på beredande av möjlighet därtill, att utsyning för avverkning å dylik skog må — efter bestämmande av Kungl. Maj:t — kunna förbehållas stiftsjägmästaren eller annan hos stiftsnämnden anställd person med högre skoglig utbildning. 1933 års ecklesiastika boställsberedning, domänstyrelsen och centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund hava i sina förenämnda utlåtanden även tillstyrkt en tilläggsreglering i sist berörda syfte.

Departementschefen har funnit behövligheten av en lagkomplettering i fråga om den ecklesiastika boställsordningen i nu angivna hänseenden påvisad.

Beträffande ecklesiastika boställsskogar, vilkas bestånd erfordras till skydd mot flygsandsfält och fjällgränsens nedgående, har departementschefen bland annat anfört.

»De tilläggsbestämmelser, som här påkallas, böra givetvis avse att säkerställa, att de i skyddsskogslagen upptagna allmänna grundsatserna för skogsskötseln må kunna göras tillämpliga å boställsskogar av i nämnda lag åsyftade särskilt ömtålig karaktär. Såsom i ärendet framhållits bör härvid i första hand ifrågakomma förordnande av Kungl. Maj:t, att utsyning för avverkning å sådan skog skall vara förbehållen stiftsjägmästaren eller annan hos stiftsnämnden anställd person med högre skoglig utbildning. Lämpligheten torde härvid, i anslutning till vad stiftens centralnämnd härutinnan framhållit, bjuda, att i sådan under skogsvårdsmyndighetens omedelbara medverkan skeende utsyning inbegripes även utsyning för husbehovsavverkning. Härmed vinnes ock den fördelen, att utsyningsfunktionen å ett och samma boställe, åtminstone i regel, komme att stanna i en persons hand.»

De föreslagna bestämmelserna innebära, bland annat, att kostnaden för utsyningen skall bestridas av kyrkofonden i likhet med övriga kostnader för stiftsnämndernas verksamhet. Departementschefen har icke funnit tillräcklig anledning förorda ett av stiftens centralnämnd föreslaget stadgande om bemyndigande för Kungl. Maj:t att, då löneboställes skog underkastades vissa strängare skyddsskogsföreskrifter, medgiva vederbörande pastorat rätt till ersättning av statsmedel. Genom de nu föreslagna tilläggsbestämmelserna till ecklesiastik boställsordning blir givetvis, framhåller departementschefen, fastslaget, att stadgandena i 1903 års skyddsskogslag icke för *framtiden* äga tillämplighet å här berörda slag av allmänna skogar, oavsett hur den i ärendet omstridda frågan angående det hittillsvarande rättsläget bör besvaras.

Beträffande ecklesiastiska boställsskogar, som utan att hava skyddsskogskaraktär äro att anse såsom svärföringrade, har departementschefen bland annat anfört.

»Behovet av ett kompletterande stadgande av här föreslaget innehåll har ställts i en särskild belysning genom den ordning för administrationen av boställsskogarna å Gotland, som enligt vad stiftsnämnden meddelar tillse vidare vunnit tillämpning därstädes. Denna stiftsnämnd har sålunda för tillgodoseende av de skärpta garantier för virkesutsyningarna, som betingas av de gotländska skogsmarkernas i föringringshänseende ömtåliga natur, sett sig hänvisad till att låta stiftsjägmästaren hos nämnden mottaga uppdrag att vara *skogligt biträde åt pastoraten* vid vården av praktiskt taget samtliga boställsskogar inom stiftet. För sådana fall, där stiftsjägmästare av enahanda skäl, som härför varit bestämmande inom Visby stift, för närvarande är engagerad såsom skogligt biträde åt pastorat, bör — med upptagandet i boställsordningen av bestämmelser av det innehåll jag sist här ovan förordat — något behov av stiftsjägmästarens disponerande såsom sådant biträde ej vidare föreligga och torde fördenskull dylika engagemang i dessa fall böra omedelbart avvecklas.»

Departementschefen har erinrat, att den bestämmelse i stiftsnämndsinstruktionen, varpå berörda anordning stöder sig, varit föremål för stark kritik och att därvid — senast av skogsvårdsstyrelsernas förbunds centralråd — hemställan gjorts om den ifrågavarande instruktionsföreskriftens omedelbara upphävande. Departementschefen har ock funnit, att de erinringar, som från organisatorisk synpunkt framställts mot sagda instruktionsföreskrift, vore i det hela befogade. Departementschefen har fördenskull uttalat sin avsikt att efter ytterligare utredning sedermera för Kungl. Maj:t framlägga det förslag för ordnande av denna angelägenhet, som kunde befinnas påkallat.

Lagrådet, vars utlåtande inhämtats över förslaget till lag om ändrad lydelse av ecklesiastik boställsordning, har icke framställt någon anmärkning mot förslaget, vilket emellertid sedermera undergått en obetydlig redaktionell jämkning.

Utskottet.

De i 1894 års skogsordning stadgade inskränkningarna i rätten att disponera storverksträd samt ek och bok äro en kvarleva av en från forna tider bestående regalrätt. Eftersom de omständigheter, som betingat regalrättens uppkomst, icke längre äga någon motsvarighet och då det därjämte skulle vara mindre tillfredsställande ur förvaltningssynpunkt, om skogsordningens bestämmelser i detta hänseende förbleve giltiga i fråga om boställsfastigheter lydande under 1932 års ecklesiastika boställsordning, biträder utskottet förslaget om bestämmelsernas upphävande beträffande dylika boställsfastigheter.

Då statsmakterna år 1932 eftergivit ekregalet å häradsallmanningarna utan lösen, synes något vederlag i det förevarande fallet så mycket mindre böra komma ifråga som vad staten nu eftergiver kommer ett allmänt intresse till godo.

Utskottet har intet att erinra mot de bestämmelser om skötseln av ek- och bokskog, som med hänsyn till naturskyddsintresset föreslås skola införas i den ecklesiastika boställsordningen i samband med regalets upphörande.

Den nya ordningen skall enligt Kungl. Maj:ts förslag träda i kraft för ett vart boställe först, när ny skogshushållningsplan blir tillämplig för bostället. Motionärerna föreslå däremot upphävande av regalet för alla boställen från och med den 1 juli 1934. Utskottet anser Kungl. Maj:ts förslag av praktiska hänsyn vara att föredraga. Emellertid förutsätter utskottet, att något ekvirke icke uttages för kronans räkning under övergångstiden, såvida detta icke påkallas i rent skogsvårdande syfte eller t. ex. vid anordnande av betesmark.

Mot förslaget om införande i den ecklesiastika boställsordningen av särskilda föreskrifter beträffande skötseln av ecklesiastika boställsskogar, som hava skyddsskogskaraktär eller äro att anse såsom svårförnygrade, har utskottet intet att erinra. Beträffande skog av svårförnygrad beskaf-

fenhet skall enligt propositionen Konungen på framställning av stiftsnämnden äga föreskriva, att utsyning å skogen skall verkställas av stiftsjägmästare eller annan hos stiftsnämnden anställd person med högre skoglig utbildning. I motionerna föreslås borttagande av orden »med högre skoglig utbildning». Utskottet anser emellertid dylik utbildning för vinnande av det med förslaget avsedda syftet vara erforderlig i detta fall och biträder alltså jämväl härutinnan Kungl. Maj:ts förslag. Av vad departementschefen i detta sammanhang anfört har utskottet även med tillfredsställelse inhämtat, att frågan om lämpligheten av att stiftsjägmästaren mottager uppdrag att vara skogligt biträde åt pastoraten är föremål för departementschefens uppmärksamhet.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med avslag å motionerna I: 311 och II: 554, bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 16 mars 1934.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *August Nilsson, Carl Eriksson, Gabrielsson, von Stockenström, Granath, Fritiof Gustafson, Lindmark* och *Henriksson*; samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Uddenberg, Gustafson* i Kasenberg, *Andersson* i Löbbo. *Carlström, Gustafson* i Vimmerby, *Ericsson* i Sörsjön och *Persson* i Grytterud.